

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

RAQAMLI IQTISODIYOT KALEDRASI

Ro'yxatga olindi: № 3

2024 yil "29" avgust

"IJTIMOIY IQTISODIYOT"

FANINING

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: - 300000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta'lim sohasi: - 310000 – Ijtimoiy va xulq-atvorga mansub fanlar
Ta'lim yunalishi: 60310100 – Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

SAMARQAND 2024

Fan/modul kodi SOCECO106	O'quv yili 2024-2025	Semestr 7	ECTS – Kreditlar 6
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek	Haftadagi dars soatlari 4	Jami yuklama (soat)
Fanning nomi	Auditoriya Mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Ijtimoiy iqtisodiyot	90	180
2.			

I. FANNING MAZMUNI

O'zbekiston Respublikasi o'zi uchun ijtimoiy yo'nalitirilgan bozor iqtisodiyoti modelini belgilab oldi. O'tish davrining dastlabki yillaridanoq aholini kuchli ijtimoiy himoya qilish dasturi belgilandi. Ijtimoiy himoya darajasi moliyaviy va iqtisodiy resurslarga bog'liq edi. Iqtisodiy barqarorlikka erishish, ijtimoiy iqtisodni yaratish jarayonida bunday dasturni amalga oshirish uchun ortib borayotgan imkoniyatlar yaratadi.

Shu munosabat bilan rivojlangan mamlakatlarning ijtimoiy iqtisodiyotni qurish tajribasini tahlil qilish, bu jarayon qonuniyatlarini bilish mamlakatimiz uchun ayniqsa dolzarb bo'lib bormoqda. Oliy o'quv yurtlari talabalari, ayniqsa, iqtisodiy yo'nalishdagi talabalar, iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarni chuqur o'rganishni, ularning yaqin aloqadorligi va o'zaro bog'liqligini bilishini talab qiladi va bunda iqtisodiyotni ijtimoiy muammolarni hal etish omili, ijtimoiy sohani esa iqtisodiy rivojlanish uchun zarur shart-sharoitlar sifatida qarashlari lozim.

Iqtisodiyot fakultetlari bitiruvchilari, asosan, ijtimoiy infratuzilma va davlat boshqaruvining turli organlariga mutaxassis bo'lib ishga boradilar. Ular doimo iqtisodiy va ijtimoiy xarakterdagi murakkab muammolarga duch kelishadi. Ushbu sohalarida chuqur bilimlarning eishmasligi to'g'ri qaror qabul qilishni qiyinlashtiradi.

Iqtisodiy kadrlar tayyorlash bo'yicha oliy o'quv yurtlarining o'quv dasturlarida ijtimoiy iqtisod muammolari iqtisodiy nazariya, mehnat iqtisodiyoti, mehnat sosiologiyasi, mehnatni tashkil etish kabi bir qancha fanlar bo'yicha tarqalgan. "Ijtimoiy iqtisodiyot" kursini o'rganish talabalarga ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarni yaxlit ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida aniq tushunish imkonini beradi, bu ularning keyingi faoliyatida juda muhimdir.

Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarda mamlakatdagi iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarning o'zaro bog'liqligining mohiyati to'g'risida bilimlarni shakllantirish, ular aholining munosib turmush darajasini ta'minlaydigan, uni ijtimoiy himoya qilish kafolati bo'lgan, yuqori darajaga asoslangan ijtimoiy iqtisodiyotni yaratishga qaratilgan, iqtisodiy rivojlanishdir.

Fanning asosiy vazifalari — magistrnlarga O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar mohiyatini, oliy va o'rta maxsus, kasb-xunar talimining malakali kadrlar tayyorlashdagi o'rni va ahamiyatini, maxsus fanlarni o'qitishda asosiy o'quv me'yori xujjatlarning mohiyatini, maxsus fanlarni o'qitishda ta'lim maksadlarini belgilashni, maxsus fanning o'qitish metodikasini ishlab chiqish yo'llarini o'rgatishdan iborat.

II. ASOSIY NAZARIY QISM (MA'RUZA MASHG'ULOTLARI)

1-mavzu. "Ijtimoiy iqtisodiyot" fanining mohiyati, uning maqsad va vazifalari

Ijtimoiy iqtisodiyot faniga kirish. Fanning mohiyati, maqsad va vazifalari, talabalar bilishi lozim bo'lgan asosiy tushunchalar. Ijtimoiy iqtisodiyotning konseptual asoslari. Ijtimoiy iqtisodiyotni o'rganish usullari.

2- mavzu. Ijtimoiy iqtisodiyotning zamonaviy modellari

"Ijtimoiy bozor iqtisodiyoti"ning nemis modeli. Ijtimoiy iqtisodiyotning amerikacha modeli. "Ijtimoiy yo'nalitirilgan iqtisodiyot"ning shved modeli. Ijtimoiy iqtisodiyotning rus modeli. O'zbekistonda ijtimoiy xo'jalikning shakllanishi.

3- mavzu. Ijtimoiy iqtisodiyotning tarkibiy tuzilishi

Jamiyatning yangi ijtimoiy tuzilishining shakllanishi. Iqtisodiy tuzilma. Ijtimoiy iqtisodiyotning makro darajasi. Ijtimoiy iqtisodiyotning mikro darajasi. Ijtimoiy iqtisodiyotning tarmoq tuzilmasining shakllanishi. Iqtisodiyotning hududiy tuzilmasi. Taktor ishlab chiqarish tuzilmasi.

4- mavzu. Davlatning ijtimoiy siyosati

Ijtimoiy siyosatning mohiyati va asosiy yo'nalishlar. Aholini ijtimoiy himoya qilish tizim sifatida. Aholini ijtimoiy himoya qilishning zarurati. Aholini ijtimoiy himoya qilishning tarkibi. Ijtimoiy ta'minot tizimi. Ijtimoiy kafolatlar. Ijtimoiy yordam. Ijtimoiy sug'urtalar. Ijtimoiy xizmatlar tizimi.

5- mavzu. Aholining turmush sifati va darajasi

Turmush sifati tushunchasi va uning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. Turmush sifati asosiy komponentlari. Turmush sifati kursatkichlari va omillari.

Turmush darajasi tushunchasi tarifi va guruhlar. Aholi turmush darajasi ko'rsatkichlari va ta'sir etuvchi omillar. Aholi turmush darajasini oshirish imkoniyatlari.

6- mavzu. Aholining daromadlari

Aholining daromadlarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. Aholining daromadlarining turlari va uning tarkibi. Aholining pulsiz ko'rinishdagi daromadlari va ularning shakllanishi. Real daromadlarning shakllanishida sohiqlarning o'rni. Aholining mustaqil ish bilan bandligini ta'minlash-daromad manbai sifatida.

Aholi daromadlarini davlat tomonidan tartibga solish zaruriyati va yullari.

7- mavzu. Qashshoqlik va kam ta'minlanganlik

"Qashshoqlik" va "kam ta'minlanganlik" tushunchalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. Kam ta'minlanganlik indikatorlari va kursatkichlari. Kam ta'minlanganlikka ta'sir qiluvchi omillar. Kam ta'minlanganlikning kelib chiqish sabablari, uning tarqalishi va cheklash yullari.

8-mavzu. Bandlik va ishsizlik

Fuqarolarning mehnat qilish huquqi. Mehnatga layoqatli aholi. Iqtisodiy faol aholi (ishchi kuchi). Ish bilan band aholi va uning tarkibi. Yollanma ishchilar. Ishsizlik tushunchasi. Ishsiz fuqarolarning huquq va majburiyatlari. Ishsizlikning mohiyati va shakllari. Ishsizlik darajasi.

Mehnat bozori va uni tartibga solish yullari.

9-mavzu. Mehnatni ijtimoiy tashtkil etish

Mehnatni ijtimoiy tashtkil etish tushunchasi va asosiy yo'nalishlari. Mehnatni taqsimlash mehnatni ijtimoiy tashtkil etishning muhim sohasi sifatida. Mehnat sharoitlarini yaxshilash mehnatni ijtimoiy tashtkil etishning muhim yo'nalishi sifatida. Ijtimoiy iqtisodiyotda mehnatga haq to'lashni tashtkil etish muammolari va uni takomillashtirish yo'llari. Ijtimoiy iqtisodiyotda ijtimoiy va mehnat munosabatlari takomillashtirish.

10-mavzu. Ijtimoiy himoya tizimi

Ijtimoiy himoya tizimlari. Milliy ijtimoiy himoya dasturining xususiyatlari. O'zbekistonda ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish.

Ijtimoiy himoya tizimida ijtimoiy sug'urta. O'zbekiston Respublikasi ijtimoiy sug'urta tizimi: tarixi va hozirgi holati.

Pensiya tizimi va uni takomillashtirish imkoniyatlari. Ijtimoiy sug'urtani tashtkil etish bo'yicha xalqaro tajriba.

11-mavzu. Ijtimoiy tadbirkorlik

Tadbirkorlik tushunchasi, uning mohiyati. Tadbirkorlikning belgilari va vazifalari. Tadbirkorlikning asosiy shakllari. Tadbirkorlik va uning iqtisodiyotdagi roli. Tadbirkorlikning sub'ektlari va ob'ektlari. Davlat va xususiy tadbirkorlikning xususiyatlari. Tadbirkorlik faoliyatiga ta'sir etuvchi omillar. Tadbirkorlik infratuzilmasi.

Ijtimoiy tadbirkorlik: uning mohiyati, xususiyatlari, o'ziga xos xususiyatlari va asosiy yo'nalishlari. Ijtimoiy tadbirkorlikning asosiy turlari va shakllari. Ijtimoiy tadbirkorlikning belgilari. Ijtimoiy tadbirkorlikning subyektlari. Ijtimoiy tadbirkorlik jamiyatining ijtimoiy muammolarini hal qilish shakli. Uzbekistonda ijtimoiy tadbirkorlik. Fuqarolik jamiyatining uch sektori va ularning ijtimoiy ne'matlar yaratishda va ijtimoiy muammolarni hal qilishdagi ulushi. Biznesning ijtimoiy funktsiyalari va ijtimoiy tadbirkorlik. Ijtimoiy iqtisodiyotda tadbirkorlikning roli.

12-mavzu. Davlat va iqtisodiyot

Davlat iqtisodiyot sub'ekti sifatida. Muqobil iqtisodiy tizimlarda davlatning roli. Ijtimoiy bozor iqtisodiyotdagi davlat. Davlat iqtisodiy faoliyatining asosiy yo'nalishlari. Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlatning o'rni va vazifalari. Davlatning ijtimoiy iqtisodiyotdagi roli. Ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni davlat tomonidan tartibga solish usullari.

13-mavzu. Ijtimoiy soha iqtisodiyoti

Ijtimoiy sohaning o'rni va roli. Ijtimoiy soha va uning faoliyat turlari. Ijtimoiy sohaning samaradorligi. Zamonaviy jamiyatda ta'limning o'rni va roli.

Ta'lim muassasasi. Ta'lim muassasasini tashtkil etish, qayta tashtkil etish va tugatish tartibi. Ta'lim muassasasida mulkiy munosabatlar. Ta'lim muassasasining daromadlari va xarajatlari. Ta'lim muassasasining tadbirkorlik faoliyati. Ta'lim muassasasini boshqarish.

Sog'liqni saqlash tizimini isloh qilishning asosiy yo'llari. Sog'liqni saqlash muassasasini tashtkil etish, qayta tashtkil etish va tugatish tartibi. Sog'liqni saqlash muassasasida mulkiy munosabatlar. Sog'liqni saqlash muassasasining daromadlari va xarajatlari. Sog'liqni saqlash muassasasining tadbirkorlik faoliyati. Sog'liqni saqlash muassasasini boshqarish.

III. AMALIJ MASHG'ULOTLARI BO'YICHA KO'RSATMA VA TAVSIYALAR (seminar mashg'ulotlari)

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "Ijtimoiy iqtisodiyot" fanining mohiyati, uning maqsad va vazifalari.
2. Ijtimoiy iqtisodiyotning zamonaviy modellari.
3. Ijtimoiy iqtisodiyotning tarkibiy tuzilishi.
4. Davlatning ijtimoiy siyosati.
5. Aholining turmush sifati va darajasi.
6. Aholining daromadlari.
7. Qashshoqlik va kam ta'minlanganlik.
8. Bandlik va ishsizlik.
9. Mehnatni ijtimoiy tashtkil etish.
10. Ijtimoiy himoya tizimi.
11. Ijtimoiy tadbirkorlik.
12. Davlat va iqtisodiyot.
13. Ijtimoiy soha iqtisodiyoti.

IV. MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHILAR

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Jamiyat va iqtisodiyot. Ijtimoiy iqtisodiyotning predmeti.
2. Ijtimoiy-iqtisodiy siyosat va uning maqsadlari.
3. Ijtimoiy yunalirilgan bozor iqtisodiyoti - bozor iqtisodiyotining eng yuqori bosqichidir.
4. Iqtisodiy manfaatlar va ularning tasnifi.
5. Iqtisodiy faoliyat samaradorligi. Ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik.
6. Ijtimoiy bozor iqtisodiyoti.
7. Notijorat tashtkilot: belgilar va shakllar.
8. O'zbekistonda ijtimoiy iqtisodiyotning shakllanishi.
9. Tashtkil iqtisodiy aloqalar va ularning qaror bilan aloqasi.

10.	ijtimoiy muammolar.
11.	Ijtimoiy iqtisodiyotning shakllanishi sharoitida daromadlar siyosati.
12.	Qashshoqlikni kamaytirish ijtimoiy muammo sifatida.
13.	Ijtimoiy sug'urta tizimini takomillashtirish.
14.	Davlat investitsiyalarining ijtimoiy yo'naltirilganligi.
15.	Ijtimoiy sohadaq islohotlar va aholini qo'llab-quvvatlash.
16.	Aholining xavfsizligi va ijtimoiy himoyasi uchun xalqaro harakatda ishtirok etish.
17.	Ijtimoiy taraqqiyotning iqtisodiy asoslarini mustahkamlash.
18.	Barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash.
19.	Ijtimoiy iqtisodiyotni shakllanish jarayonida mulkiy munosabatlari.
20.	Iqtisodiy o'sishning ijtimoiy omillari.
21.	Ijtimoiy va mehnat faolligi iqtisodiy o'sishning hal qiluvchi omil hisoblanadi.
22.	Xususiy biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish.
23.	Ijtimoiy sheriklik mexanizmini shakllantirishning zaruriy shartlari.
24.	Ijtimoiy iqtisodiyotni shakllantirish jarayonida iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish omillarining o'zaro bog'liqligi.
25.	Ijtimoiy iqtisodiyotni boshqaruv.
26.	Ijtimoiy iqtisodiyotni boshqarishning mohiyati va tamoyillari.
27.	Ijtimoiy iqtisodiyotni boshqarish uchun kadrlar tayyorlash.
28.	Davlat byudjetini muvazanalash. Davlat qarzi.
29.	Ijtimoiy iqtisodiyotni boshqarishning mohiyati va tamoyillari.
30.	Ijtimoiy iqtisodiyotni boshqarish uchun kadrlar tayyorlash.
31.	Aholi daromadlari: o'lchash va farqlash.
32.	Ish haqi: mohiyati va asosiy shakllari.
33.	Ish haqi darajasi. Ish haqi tizimi.
34.	Daromadlarni tartibga solish choralari. Iste'mol narxlar indeksi.
35.	Daromadlarni indeksatsiya qilish.
36.	Turmush darajasi va uning ta'rifi.
37.	Aholining turmush darajasi va sifati.
38.	Bozor iqtisodiyoti sharoitida ijtimoiy siyosat.
39.	Aholini ijtimoiy himoya qilish tizim sifatida.
40.	Ijtimoiy himoya tizimi.
41.	Ijtimoiy kafolatlar va ijtimoiy yordam.
42.	Xayriya faoliyati va ularning ijtimoiy iqtisodiyotdagi maqsadlari.
43.	Xayriya tashkiloti: shakllari, faoliyat yuritish tartibi va boshqaruvi.
44.	Ijtimoiy soha va uning samaradorligi.
45.	Ta'lim muassasasi iqtisodiyot sub'ekti sifatida.
	Iqtisodiy faoliyatni aniqlash.
	Mustaqil o'zlashtirilgan mavzular bo'yicha magistrantlar tomonidan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda internet tarmoqlaridan foydalanib referat va uning taqdimoti, adabiyotlardan foydalanishi, keys-stadi ishlab chiqishi tavsiya etiladi.

3.	V. FAN BO'YICHA KURS ISHI (LOYIHLASH) « Ijtimoiy iqtisodiyot » fanidan kurs ishi rejalashtirilmagan.
4.	VI. TA'LIM NATIJALARI/KASBIY KOMPETENSIYALARI Fanni o'zlashtirish natijasida talaba quyidagilarni bajara olishi lozim: – "Ijtimoiy iqtisodiyot" fanining predmeti, maqsad va vazifalari; – ijtimoiy iqtisodiyotning tuzilishi; – ijtimoiy iqtisodiyot konstepstiyalari; – ijtimoiy iqtisodiyotning turli modellari; – iqtisodiyotning ijtimoiy jarayonlarning rivojlanishiga ta'sir qilish mexanizmi va ijtimoiy omilning iqtisodiyot rivojlanishiga teskari ta'siri; – insonning ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlari tizimidagi o'zmi haqida tasavvurga ega bo'lishi; – ijtimoiy iqtisodiyotning tuzilishi, qonuniyat va tamoyillari; davlatning ijtimoiy siyosati, aholining turmush sifati va darajasi, aholining daromadlari, qashshoqlik va kam ta'minlanganlik, bandlik va ishsizlik, mehnatni ijtimoiy tashkil etish, ijtimoiy himoya tizimi, ijtimoiy tadbirkorlik, ijtimoiy soha iqtisodiyotni bilish va ularidan foydalana olish; – iqtisodiyot va ijtimoiy sohaning mutanosib rivojlanishini ta'minlash yo'llari va manbalarini aniqlash, ijtimoiy iqtisodiyot fanidan olgan nazariy bilimlarini barcha darajadagi – mahalla, korxona, tuman, shahar, viloyat, mamlakatdagi iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni hal qilishda qo'llash, asosiy ijtimoiy muammolarni va vazifalarni shakllantirish, iqtisodiy va ijtimoiy hodisalarning o'zaro aloqadorligining murakkab jarayonlarini chuqur tahlil qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.
5.	VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • esse, tezis va maqolalar yozish; • interfaol keys-stadilar echish; • jarayonli-yo'naltirilgan ta'lim; • muhokama ishtirok etish; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • mustaqil ishlarni bajarish; • taqdimot tayyorlash; • turli darajadagi testlarni echish; • so'rov o'tkazish.
6.	VIII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha test yoki yozma ishini topshirish va eng muhimi mustaqil ish sifatida berilgan topshiriqlarni bajarish. Asosiy adabiyotlar 1. Buzgalin A.V. Ijtimoiy iqtisodiyot: nazariya va amaliyot. 2009. -315 b. 2. Slesinger G.E. Ijtimoiy iqtisodiyot. "Biznes va servis" nashriyoti, 2001. -368 b.
7.	

	<p>3. Yuryeva T.V. Ijtimoiy iqtisodiyot: Iqtisodiy mutaxassislilar bo'yicha universitetlar uchun darslik / T.V. Yuryeva. – M.: Bustard, 2001. – 349 b.</p> <p>4. Saidov K.S., Muxamedov M.M., Aslanova D.X., Isxakova S.A. Ijtimoiy iqtisodiyot. Qo'llanma. Toshkent: "O'zbekiston", 2005. – 358 b.</p> <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <p>1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi-T.: "O'zbekiston", 2023.- 80 b.</p> <p>2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026 yillarga mo'ljallangan YAngi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasi to'g'risida" gi 2022 yil 21yanvardagi PF-60-sonli Farmoni.</p> <p>3. Emil Rudyk. Ijtimoiy tadbirkorlik, ijtimoiy iqtisodiyot, ijtimoiy davlat. //Rossiya iqtisodiy jurnali. -2007 yil. - N 1. - B. 77 – 89.</p> <p>4. Shishkin S.V. "Ijtimoiy soha iqtisodiyoti" // Darslik. – M.: Davlat universiteti Oliy iqtisodiyot maktabi, 2003. – 367 b.</p> <p>Internet saytlari</p> <p>1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.</p> <p>2. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.</p> <p>3. www.stplan.ru - Экономика и управление</p> <p>4. www.citback.ru - Научные статьи и учебные материалы по экономике</p> <p>5. studme.org/ - Учебные материалы для студентов</p> <p>6. www.soliq.uz – O'zbekiston Respublikasi Soliq Qo'mitasi sayti.</p> <p>7. www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Statistika Qo'mitasi sayti.</p> <p>8. www.mehnat.uz - O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi sayti.</p> <p>9. www.ziynet.uz - Ziyonet axborot-ta'lim portali.</p>
8.	Fan dasturi Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti o'quv-uslubiy kengashining 2024 yil - son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
9.	Fan/modul uchun mas'ullar: Isxakova S.A. – SamISI, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrası dotsenti, PhD.
10.	Taqrizchilar: Шавкнєв Э.Ш. - SamISI "Raqamli iqtisodiyot" kafedrası dotsenti, i.f.n.; Axmedjanov F.R. - «SAMPLAST PRODUCTS» MChJ ishlab chiqarish korxonasi direktori.

